

Nika: Jel' ti čitaš biografije u katalogima izložbi?

Marina: Pa da, uvijek najprije pročitam biografiju pa impresum, il' možda obratno, al' to je ono što se trudim dohvatiti odmah čim mi se ukaže prilika. Zato volim i biografije kao zidne tekstove!?

Nika: Zidne? Ti zbilja radiš u velikoj instituciji. Ali zašto? Ja obično hoću vidjeti koliko godina ima umjetnik da shvatim u kojem kontekstu gledam rad... Što vidiš u biografiji?

Marina: Pa zanima me tko je to radio! Mene zanimaju ljudi, a ne predmeti, zanimaju me radovi samo kao rječiti produžetak nekoga misaonog bića, zanima me mjesto gdje se rad kači na čovjeka.

Nika: Ma da, samo se pitam koliko se vidi čovjeka, to misaono biće iz popisa izložbi. Čini mi se da je to obrazac iz kojeg ipak nešto čitamo, ali da se ne piše zapravo to što je zanimljivo. Nešto se vidi iz šprance godine rođenja, školovanja i gdje su ljudi izlagali, ali je to neki tekst iza. Zanima me što ti iz toga vidiš, odnosno koji element koristiš da bi u njega nešto svoje projicirala. Ili nije projekcija?

Marina: Istina je da mi je čitanje biografije u katalogu često slično onom osjećaju kad u nepoznatoj zemlji pokušaš otkriti što je spremljeno u nekom vakuum-paku, pa kad u tome ne uspiješ, a jezik ne razumiješ, uvijek na kraju uvjetnim refleksom pokušaš pomirisati. Al' eto, probaš doznati što se dá kroz ponuđene informacije.

Nika: Na primjer?

Marina: Pa to jel' muško il' žensko, koliko ima godina, di se rodio, pa što i kad je studirao – meni ipak bude jako zanimljivo. Gdje živi i gdje je izlagao, pokušam nešto doznati iz naslova izložbi i mjesta na kojima je izlagao. Naravno, zanimljivo mi je doznati i s kim je radio, naročito ovdje gdje poznajem kustose pa mi to nešto važno govori. Nekako je zabavno od tih nesuvislih komadića složiti neki pazl. Ima tu i čisto intelektualnog užitka, ali primarna je znatiželja.

Kad je riječ o sasvim nepoznatima iz nepoznatih sredina, krenu mi odmah vrlo snažne slike – kako bi mogao izgledati život umjetnika koji radi takve i takve radove, a gle gdje je izlagao. Ne znam kako to rade drugi ljudi?

Nika: Možda se zato onda katkad pusti umjetnika da govori o svom radu ili se autori barem pokažu na otvorenju. Je li razgovor (možda ovakav) neka daljnja uputa za čitanje?

Marina: Pa čini mi se da se o tome ne može reći ništa univerzalno. Uputa za čitanje meni je tvoja želja da o tome razgovaramo. Neki umjetnici najviše govore svojom nesposobnošću ili nedostatkom želje i volje da govore o svojem radu. I upravo je to ono najrječitije što vjerojatno najviše pomaže. Nema pravila. Taj je odnos prema radu dio rada samo se to često ne uvažava.

Ne znam, ili možda ne želim govoriti, zašto se to ne poštuje jer bih otišla u neke sfere odnosa materijalnog i duhovnog, heh... Tako da po mojem uopće nije naročito važno što ćemo mi o tome reći, već mi razgovorom gradimo samo putokaz koji onda ovisno o tome koliko mi to dobro mudrujemo može biti manje ili više lijep. Ali ljepota tu baš i nije važna...

Nika: Kad, zapravo, razumijemo samo ono što već ionako znamo! ☺

Marina: Naravno! Al' ponekad zaboravimo da se može pogledati i na drugu stranu, na tome se može poraditi.

Nika: Uvijek citiram Luhmana koji kaže da je komunikacija samo alociranje iznenađenja unutar poznatog. Pitanje je onda kako se uopće može doći do toga poznatog. Možda ne u komunikaciji? Ili u nekoj drugoj komunikaciji? Neartikuliranoj?

Marina: Komunikacija bi tu značila da nešto razmjenjujemo?

Nika: Da. Ja se načelno ne slažem s onom teorijom u kojoj je komunikacija proces u kojem jedna strana odašilje neku poruku, a druga strana s manje ili više šuma, tu istu poruku prihvaća. Ja mislim da je komunikacija prvenstveno utvrđivanje zajedničkog. Tu mi se i biografija čini da, zapravo, koliko god se to diskretno radilo, postavlja područje u nadi da će se pojaviti netko tko može dijeliti to iskustvo ili kome je to iskustvo barem poznato. Takva osoba je onda u mogućnosti vidjeti gdje je Luhmanovo „iznenađenje“ koje je element koji u radu može biti zanimljiv.

Marina: Da. I ovaj razgovor je, mislim, baš takvo uspostavljanje prepoznatljivog polja na kojemu bi se onda možda mogao uočiti taj tvoj mali iznenađujući pomak.

Problem je što se danas još uvijek rad očitava kao „objekt“, kao neka konzistentna cjelina, dok se meni čini da 99,9 posto mnogih dobrih radova čini upravo ta dobro sazdana podloga na kojoj je onda jedno malo iznenađenje (koje također kao iskustvo dijelimo s autorom, jer ga inače ne bismo mogli vidjeti).

Bojim se da se već i ovo teško razumije.

Marina Viculin

Nikin životopis

Nika Radić se već nekoliko godina različitim radovima ili različitim oblicima verbalne i neverbalne komunikacije bavi uvijek istim problemom recepcije umjetničkog rada. Recepcija je, naravno, samo jedan posebni vid razumijevanja i sporazumijevanja. Ne želim time reći da se umjetnički rad iscrpljuje na ideji emitiranja poruke, no prisutnost recipijenta je implicitna ideji umjetnosti. Da bi se moglo uopće govoriti o umjetničkom radu, on mora postojati u stvarnome socijalnom kontekstu.

U slučaju Nikinog rada taj socijalni kontekst, osobine i sposobnosti recipijenta zapravo postaju neodvojivi dio rada. Rekla bih čak da je recepcija Nikinog rada zapravo pravi rad, a ono što je izloženo u galeriji samo je stimulans koji tu recepciju treba potaknuti. Naime, ono što je očekivana i tražena recepcija mnogo je šire, slojevitije, složenije od vizualne ili auditivne, ili bilo koje druge percepcije izloženoga, ta recepcija, koja je, ustvari. rad sam, zahtijeva zajedničko iskustvo autora i recipijenta. Nika se pita postoji li takvo zajedničko iskustvo, postoji li ikakvo preklapanje iskustava jer ako ga nema čime se mi uopće bavimo?

Naravno, pitanje je i kako možemo govoriti o recepciji ako iskustvo nadilazi ono što bi se moglo osjetilima dohvatiti u samoj galeriji. Što je onda to što mi možemo ili ne možemo primiti? Pa, vjerojatno je to smisao, razlozi i kvalitete postojanja. To su naše vlastite sposobnosti da ih primimo i da u njima uživamo. Nika se bavila osobinama jezika, omjerima verbalnog i neverbalnog izražavanja, kojima se služimo u komunikaciji (Conversation in Nagarrindjeri), ispitivala je količine predrasuda i opća mjesta koja upotrebljavamo u svojoj prosudbi, a nismo ih svjesni (Zi), ispitivala je razloge odabira određenih oblika komunikacija posve neprimjerenih objektivnim okolnostima u kojima se nalazimo (Tulum)... pokušavajući trasirati puteve kojima smisao dopire do nas.

Načelno pitanje koje možemo postaviti bilo bi: Koliko možemo shvatiti, koliko možemo čuti i prihvatiti od onoga što nam netko govori? Ako ustvrdimo da se ne razumijemo, to bi mogao biti iskreni pokušaj razmjene iskustva, početak komunikacije. No, to zvuči vrlo grubo. Ljudi vole vjerovati kako su shvaćeni pa im tvrdnja da moramo biti svjesni toga da se ne razumijemo zvuči više kao uvreda nego kao početak nekoga lijepog razgovora.

Često se i sintagma „ja vas ne razumijem“ koristi kao prikrivena uvreda ili kao izraz neslaganja, kao zaobilazan način da se nekome kaže kako govori besmislice. Stoga uvijek

moram napomenuti da zaista ne želim izreći nikakav stav prema onome što je bilo izrečeno ili napravljeno nego jednostavno molim da mi se još malo objasni.

Vlado Kristl je volio pričati o toj ključnoj kontradikciji koju umjetnost mora nositi, jer kada je dobra, ona je uvijek razaranje sustava, a izvan sustava sporazumijevanje nije moguće. Tako izgleda da bi bilo normalno, gotovo i poželjno, da se jedan dobar umjetnički rad zapravo i ne može razumjeti, no to, srećom, nije tako.

Nešto istinski novo možemo razumjeti tek na vrlo poznatoj podlozi. Tako je dobar dio Nikinog rada također uspostavljanje neke, svakom prepoznatljive, situacije. To je ono o čemu govorim kad želim napomenuti da je jedan od najvažnijih nesporeda u vezi sa suvremenom umjetnošću to što se, bez obzira na njihovu formu, umjetnički radovi i dalje otčitavaju kao konzistentni objekti, iako je to, zapravo jedan posve drukčiji oblik obliku izražavanja.

Želimo li pokazati nešto zaista novo, istinski drukčije naići ćemo na gotovo nepremostive komunikacijske probleme. Važan dio naše ljudske naravi čini ta sklonost razmišljanju u prepoznatljivim obrascima. Naša misao, koliko god se mi borili protiv toga, traži i nalazi prepoznatljive obrasce ne bi li nove sadržaje u njih ugurala. Zato je nešto novo i drukčije teško pokazati, nemamo čime i nemamo kako. Nemamo jezika ni oblikovnog principa za ono istinski novo, za ono što izlazi iz sustava.

U *Životopisu* Nika gradi složenu priču o mnogobrojnim mjestima na kojima je stanovala. O razmimoilaženju svojih sjećanja i sjećanja njezine majke o tome kako su ta mjesta izgledala, što simbolizira vječno nepoklapanje onoga što ja mislim kad nešto pišem, govorim, vidim i onoga što ćeš ti pročitati, čuti, vidjeti. I kada se jako dobro razumijemo slike su izmaknute, kao Nikini tlocrti, postoji uvijek neko sivo polje nepreklapanja u koje se može smjestiti velika ljubav ili potpuno razočaranje, bijes i bol zbog iznevjerenog povjerenja.

Nika pokušava detektirati one točke koje su usmjerile njezinu recepciju svijeta i pita se na koji bi ih se način moglo zabilježiti. Kako te stvarne repere pretvoriti u životopis? Ekstrahira i sažima, retušira i doctava, a sve to ne bi li se posve jednostavno upitala može li se uopće računati na neku vrstu recepcije?